

4

Eesti Vabariigi Põhiseadusliku Assamblee
VII toimkonna koosoleku protokoll nr. 3
28. septembril 1991.

Koosoleku algus kell 10.00

Koosolekut juhatas VII toimkonna esimees
Kalle Jürgenson

Koosolekust võtsid osa   Rein Arjukese
                                 Hillar Eller
                                 Ants Erm
                                 Ott Kool
                                 Viktor Korrovits
                                 Vello Saatpalu

Puudusid   Viktor Andrejev
                                 Toomas Kork

P ä e v a k o r d :

1. Tööplaanist.
2. Kohalike omavalitsuste pädevus.
3. Omavalitsuste moodustamine.
4. Omavalitsuste põhiõigused.

I

Otsustati kutsuda 5. oktoobril k.a. toimkonna koosolekule maakondade ja vabariiklike linnade volikogude esimeeste ettepanekul nende esindajatena Harjumaa Maavolikogu esimees Peeter Ugand ja Tallinna Linnavolikogu esimees Andres Kork. Samuti Eesti Maavalitsuste Liidu, Valdu Asutava Liidu ja Linnade Liidu esindajad. K.Jürgensoni ettepanekul ka Tartu Valdade Liidu esimees.

Arutati PA juhatuse poolt koostatud PA töö kalenderplaani projekti. Toimkonna liikmetel ei olnud omapoolseid ettepanekuid ega parandusi esitatud projekti suhtes. Samuti ei olnud ettepanekuid PA järgmise täiskogu istungi päevakorra suhtes.

II

O.Kool - kõigepealt esitan need väited, mis räägivad kahetasandilise omavalitsuse vastu. Need on -osa võimu läheb maakondadele - suureneb ametnike arv. Vastupidiselt ühetasandilise omavalitsuse puhul oleks valdadel suurem autonoomia, kõik küsimused lahendatakse seaduste alusel, moodustatakse valdade liit, kes lahendab küsimusi maakonna tasandil. See nõuab aga vallavalitsuselt suurt kompetentsust ja õiged otsused garanteerib vaid kõiki

valdkondi haarav seadusandlus.

Poolt argumendid 2 tasandilisele omavalitsuse süsteemile:

1) erinevate tasandite vahel kindel tööjaotus, ei dubleeri üksteise tööd;

2) administratsiooni ülalpidamiskulud ei suureneks (maavolikogu istungite protokollid teeb maakonna valitsus, volikogu esimees ei pea olema maavanemaga võrdse palgaga, võib olla üldse ilma palgata);

3) seaduste täitmiseks on vaja suurt aparati, kasvõi maksude kättesaamiseks;

4) kui tulevad uued ja tugevad seadused, peavad kodanikud kasutama palju õigusabi. Kodanikukaitset on valla territooriumil raske korraldada;

5) piirkondlike huvide kaitsmise vajadus - maavarad, põhjaveed, keskkonnakaitse. See läheb välja valla kompetentsist.

V. Saatpalu: Toetan ühetasandilisi. Võidakse moodustada koostöö liitused ja ühistöö asutusi. Sinna läheb siis ka ajupotentsiaal. Tuleb ära kategoriseerida vallad ja linnad ning anda neile riigieelarvest abi.

A.Erm: Ma ei näe, et kahetasandilise süsteemi puhul on parem lahendada keskkonna kaitset. On parem kui maavanem on riigiametnik. Praegu ta valitakse volikogu poolt, ühest küljest on ta volikogu esindaja, samal ajal ka riigi esindaja.

R.Arjukese: Kui oleks seadusandlus, mis määrab ära täpsed piirid mõlema tasandi vahel, siis võiks küll olla 2 tasandit. Isiklikult ei näe, et mul peaks tekkima konflikt maavanemaga kui valla pädevus on seadusega täpselt reglementeeritud.

V.Korrovits: Põhiseadus on ette nähtud pikaks ajaks. Arvan, et ta ei peaks reguleerima mitme tasandiline on kohalik omavalitsus. Edaspidi kindlasti tõuseb kohalik initsiatiiv, valdade liidud võivad olla ka ajutised, teatud küsimusi reguleerivad. Maavanem peab olema riigiametnik.

H.Eller: Võib-olla tuleks põhiseadusest hoopiski välja jätta, mitme tasandiline peab kohalik omavalitsus olema. Väheusutav, et kevadeks, mil põhiseadus vastu võetakse, oleks olemas omavalitsuse ja riigieelarve seadused. Peaksime avaldama ka oma arvamust maavanema kinnitamise küsimuses. Ta peaks olema kohapeal autoriteetne isik. Kas teda peab ametisse nimetatama just valitsuse ettepanekul, võib-olla peab ettepaneku hoopiski tegema mingi kohapealne organisatsioon.

R.Arjukese: Toetan A.Lepsi poolt esitatud projekti §106 sõnastust järgmise parandusega "tingimusel, et ei kahjustaks valdade omavalitsusfunktsioonide täitmist"

K.Jürgenson: Tuleks määratleda, kas maavanem on riigiametnik või omavalitsuse ametnik. Sellest tulenevalt kindlaks määrata tema pädevus. Vallaseadus peab tulema kohe peale põhiseaduse vastuvõtmist. Praegu toimub valla ja maakonna tasandite

6

piiritlemine maksupoliitika kaudu, kuigi paika on pandud see maakonna poolt ja kas see kahjustab valda või ei, seda ei arvestata. Ühetasandilise omavalitsuse puhul kehtestab maksud vald, kes moodustab ka eelarve. Maakondlike küsimuste otsustamine saab olla liitude ja ühenduste tasemel.

III

H. Eller: Küsimus valijate ringist. 1938.a. põhiseaduses ja ka A.Lepsi projektis - hääleõiguslikud kodanikud, J.Raidla projektis - piirkonna hääleõiguslikud isikud. Võiks kaaluda ka valimisi 4 aastaks. Kõigis maailma demokraatlikes riikides valivad kohaliku omavalitsuse elanikud, mitte ainult kodanikud. Vastasel juhul meil Kirde-Eestis saaksid valimistest osa võtta ainult 1/3 elanikest. Kõrgema organi Riigivolikogu valimistest saavad osa võtta ainult kodanikud.

V.Korrovits: Arvan, et kohaliku omavalitsuse volitused peaksid olema 3 aastaks. Volikogu esimehe valib volikogu. Kuidas valida vallavanem - see on juba poliitilise traditsiooni küsimus. Peaks kokku langema sellega, kuidas valitakse president. Rahva poolt valitud võimumehele võib aga "võim pähe hakata". Teisest küljest on see kord aga demokraatlikum. Ei ütleks praegu kategooriliselt, millist valimissüsteemi eelistada. Siiski peaksid hääleõiguslikud olema kõik kohalikud elanikud.

R.Arjukese: Arvan, et paiksustsensus peaks kehtima nii kodanike kui ka teiste, mittekodanike suhtes. Rakendada tuleks võimude lahususe printsiipi. Ei poolda vallavanema valimist rahva poolt, hiljem mittesobivuse korral raske temast lahti saada. Volituste tähtaeg peaks olema pikem kui 3 aastat.

A.Erm: Volituste tähtaega ei tuleks põhiseadusega määratleda. Vallavanema peaks valima rahvas. Valiksid kohalikud elanikud paiksustsensususega. Kodanike valimisõigust ma tsensususega ei piiraks. Valimissüsteem - proportsionaalne.

V.Saatpalu: Volitused peaksid olema ühe aasta võrra lühemad parlamendi volituste ajast. Volikogu esimees ei pea olema palgaline. Täitevõimu esimees koos oma aparaadiga valmistab ette arutamisele tulevad küsimused. Hääleõiguslikud oleksid elanikud vastava paiksustsensususega. Kas kandideerida võib ka samade reeglite alusel või ei, seda tuleks kaaluda. Kandideerimisel võiks nõuda suuremat tsensust. Kuidas valida vallavanem, sõltub sellest, kuidas hakatakse valima presidenti.

O.Kool: Olen Elleri variandi poolt - 3 aastaks kohalike elanike poolt. Vallavanem peaks valitama konkursi korras. Valimise korra peaks määrama valimisseadus.

K.Jürgenson: Proportsionaalne valimine, volituste aeg 3-4 aastat. Ametite lahusus - volikogu esimees ja vallavanem, kes juhib täitevaparaati. Valimisel peab kindlasti olema paiksustsensus. Peab

olema alaline elanik. Tuleks võtta kasutusele valla liikme mõiste. Aktiivne valimisõigus - kas, samadel alustel kui passiivne või nõuda, et oleksid kodanikud. See küsimus vajab veel arutamist.

IV

K.Jürgenson: J.Raidla projekti §155 lg. 2 mulle ei meeldi. Võiks kaaluda variante, et kohalike omavalitsuste tegevust võib peatada ainult põhiseaduse muutmise teel. Kohalik omavalitsus on ikkagi kohalike elanike elementaarsete elutingimuste tagamise viis.

H.Eller: Toetan Kalle Jürgensoni, jätaksin selle sätte välja või siis tuleks peatamise kord teha nii keeruliseks, et seda praktiliselt ei ole võimalik teha.

V.Korrovits: Kui üldse tegevuse peatamise võimalus jätta, siis ainult kui omavalitsused muutuvad teise riigi poliitika teostajateks. Tuleks lahendada selliselt, et õiguskantsler saaks seda kvalifitseerida seaduserikkumisenä. Mitte kajastada seda küsimust omavalitsust käsitlevas peatükis.

R.Arjukese: Parem kui üldse ei ole põhiseaduses sellist sätet.

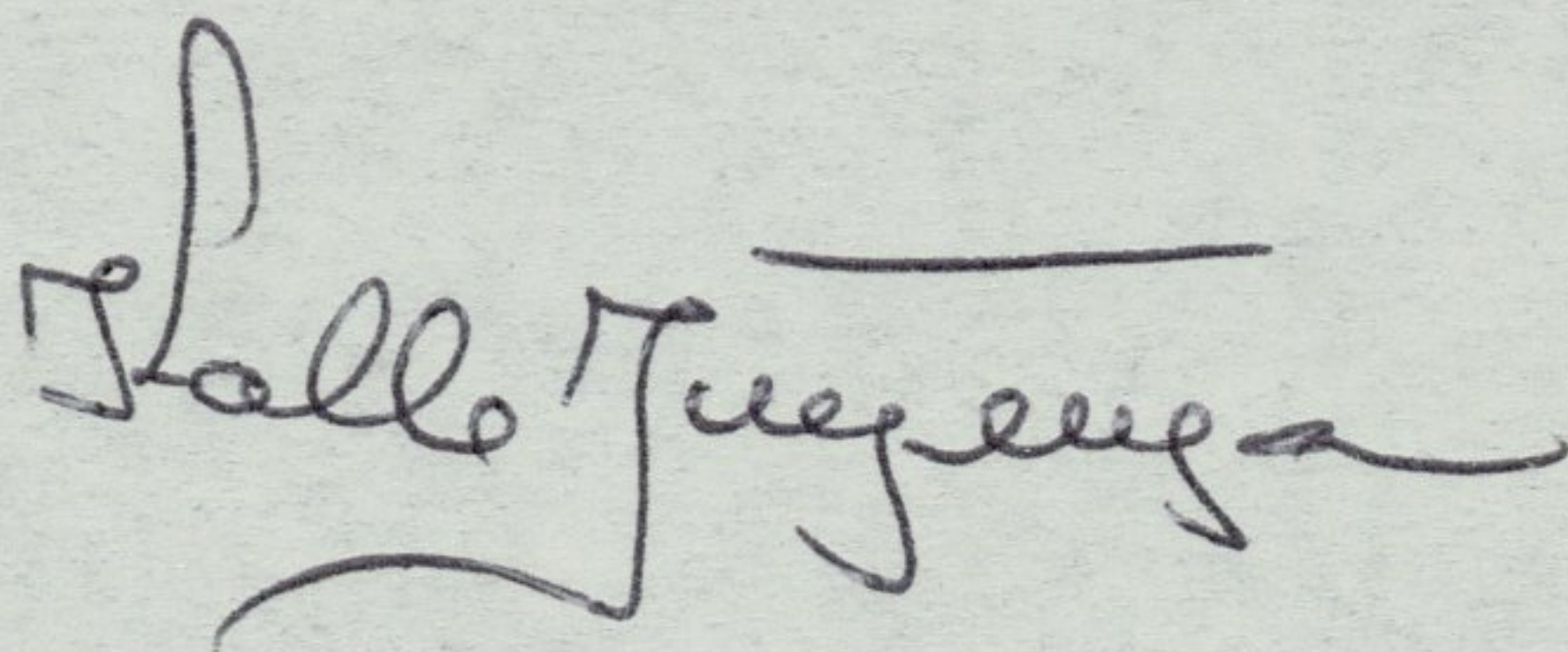
A.Erm: Praegusel kujul tuleks see punkt põhiseadusest välja jätta. Kui ei täida riigi seadusi, siis peaks ikkagi olema mingi mehhanism, et seda peatada.

V.Saatpalu: Toetan Jürgensoni seisukohta.

O.Kool: Omavalitsuse tegevuse peatamine põhiseaduse täitmist järgiva organi - õiguskantsleri ettepanekul.

Koosolek lõppes kell 13.45

Toimkonna esimees

Kalle Jürgenson